Medycyna i dziecko

Medycyna i dziecko

Rozprawy i szkice z historii medycyny i literatury

Tom I

Redakcja naukowa:
Edward Białek
Agnieszka Kodzis-Sofińska
Andrzej Wojnar
Paweł Wróblewski

Quaestio

Wrocław 2025

Medycyna i dziecko
Rozprawy i szkice z historii medycyny i literatury

Tom I

Wrocław 2025

Redakcja naukowa:
Edward Białek
Agnieszka Kodzis-Sofińska
Andrzej Wojnar
Paweł Wróblewski

Recenzenci:
Edward Białek, Barbara Bruziewicz-Mikłaszewska, Jarosław Drobnik, Andrzej Gładysz, Katarzyna Nowakowska, Krzysztof Prętki, Lucjan Puchalski, Leszek Szenborn, Andrzej Wojnar, Krzysztof Wronecki, Marek Zybura

Książka ukazuje się dzięki wsparciu Ośrodka Pamięci i Dokumentacji Historycznej Dolnośląskiej Izby Lekarskiej, Komisji Kształcenia Dolnośląskiej Rady Lekarskiej we Wrocławiu, Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Wrocławskiego, Instytutu Filologii Germańskiej Uniwersytetu Wrocławskiego, Stowarzyszenia Lekarzy Dolnośląskich, Uniwersytetu Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie i Towarzystwa Ubezpieczeniowego INTER Polska S.A.

Zdjęcie na okładce:
Prof. dr hab. n. med. dr h.c. Jerzy Czernik (1938–2010), specjalista w dziedzinie chirurgii dziecięcej, w latach 1985–2008 kierownik Katedry i Kliniki Chirurgii Dziecięcej Akademii Medycznej we Wrocławiu. Rektor dwóch kadencji (1993–1999), wieloletni konsultant krajowy w dziedzinie chirurgii dziecięcej, prezes Polskiego Towarzystwa Chirurgów Dziecięcych. Fot. Archiwum Rodziny Czerników

ISBN 978-83-65815-89-7

© Copyright by Authors and Quaestio (2025)

Quaestio
www.quaestio.com.pl
tel. (48) 784 614 124, e-mail: biuro@quaestio.com.pl

Spis treści

Przedmowa 7

Dariusz Lewera
70 lat działalności klinicznej i naukowej
Katedry i Kliniki Chirurgii Dziecięcej Uniwersytetu Medycznego
im. Piastów Śląskich we Wrocławiu 9

Krzysztof Grabowski, Dariusz Lewera
Dzieci operowane w klinice chirurgicznej dla dorosłych
Akademii Medycznej we Wrocławiu 29

Jolanta Epsztein
Alina Askanas (1911–1991) – pediatra warszawska 37

Beata Jurkiewicz
Mój Mentor – prof. dr hab. n. med. Zygmunt H. Kaliciński. 61

Adam Tyszkiewicz
Błonica i dziecko – obraz choroby
w dziełach sztuki i ikonografii medycznej 77

Magdalena Mazurak
Pięcioraczki Dionne jako wzorce wychowania
i ikony popkultury lat 30. i 40. XX wieku 101

Eugeniusz Józef Kucharz
Fenomen Kubusia Puchatka: aspekty historyczne,
społeczno-psychologiczne, medyczne, literackie i translatorskie 119

Dorota Milecka, Elżbieta Garwacka-Czachor
Rozwój opieki diabetologicznej nad dziećmi
z perspektywy lekarzy, pielęgniarek i pacjentów 159

Dorota Milecka, Elżbieta Garwacka-Czachor
Rozwój pielęgniarstwa pediatrycznego w Polsce 209

Samir Ismail
Arabscy i muzułmańscy lekarze o zdrowiu dziecka
i ich wkład w rozwój pediatrii na podstawie klasycznych źródeł 279

Ryszard Wąsik, Zofia Walencka
Kubalonka – dziecięcy azyl wśród beskidzkich szczytów 329

Weronika Madryas
Doświadczenie choroby
z perspektywy niemedycznego opiekuna domowego 337

Biogramy Autorek i Autorów 353

Przedmowa

> Władze publiczne są obowiązane do zapewnienia szczególnej opieki zdrowotnej dzieciom.
>
> *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej*

Trzytomowa edycja *Medycyna i dziecko. Rozprawy i szkice z historii medycyny i literatury* jest efektem szóstej już odsłony ogólnopolskiego projektu naukowego „Lekarz jako autor i bohater literacki" realizowanego od 2018 roku w ramach współpracy Dolnośląskiej Izby Lekarskiej i Uniwersytetu Wrocławskiego. W tym interdyscyplinarnie zorientowanym przedsięwzięciu badawczym bierze udział liczne grono historyków medycyny i literaturoznawców, lekarzy i pielęgniarek, socjologów i filozofów, farmaceutów i prawników, filmoznawców i historyków kultury, psychologów i pedagogów. Wśród uczestników projektu są przedstawiciele kilkunastu uczelni, instytutów naukowych i stowarzyszeń. Oto niektóre z nich: Ośrodek Pamięci i Dokumentacji Historycznej Dolnośląskiej Izby Lekarskiej, Wydział Filologiczny Uniwersytetu Wrocławskiego, Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu, Komisja Kształcenia Dolnośląskiej Rady Lekarskiej, Polskie Towarzystwo Historii Nauk Medycznych, Uniwersytet Medyczny im. Piastów Śląskich we Wrocławiu, Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Ośrodek Dokumentacji Historycznej Śląskiej Izby Lekarskiej, Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego, Gdański Uniwersytet Medyczny, Dolnośląska Okręgowa Izba Pielęgniarek i Położnych we Wrocławiu, Wyższa Szkoła Medyczna w Kłodzku i Komisja Historyczna Wojskowej Izby Lekarskiej.

Szósta konferencja z cyklu „Lekarz jako autor i bohater literacki", której tematem była „Medycyna i dziecko", odbyła się we Wrocławiu w dniach 20–21 listopada 2025 roku w siedzibie głównego organizatora – Dolnośląskiej Izby Lekarskiej. Temat dziecka jako pacjenta zainteresował wielu badaczy dziejów

medycyny i literatury, ekspertów z zakresu bioetyki, medycyny narracyjnej i humanistyki medycznej. Referentki i referenci z całego kraju przedstawili wyniki swoich badań dotyczących m.in. życia i działalności wybitnych uczonych i praktykujących medyków, którzy wnieśli i wnoszą obecnie znaczący wkład w rozwój specjalizacji lekarskich dedykowanych dzieciom. Wśród protagonistów wygłoszonych podczas konferencji referatów nie zabrakło postaci lekarzy-bohaterów, którzy z narażeniem własnego życia ratowali zdrowie i życie swoich małych podopiecznych, bądź – jak uczynił to Janusz Korczak – towarzyszyli im w drodze do miejsca zagłady.

Szereg referatów poświęconych było tematowi małoletniego pacjenta w terminalnej fazie choroby, a także postawom i zachowaniom rodziców w obliczu choroby i śmierci ich dziecka. W kontekście nowego przedmiotu wprowadzanego obecnie do szkół omawiano problematykę promowania zdrowia wśród dzieci i młodzieży. Zaprezentowano też działalność kilku placówek medycznych, fundacji i stowarzyszeń zajmujących się leczeniem dzieci oraz przedstawiono sylwetki ich założycieli. W kilku wystąpieniach poruszano także aspekty prawne, takie jak dziecko jako podmiot w orzecznictwie o niepełnosprawności czy ochrona małoletnich uczestników badań biomedycznych.

Licznie reprezentowani literaturoznawcy przedstawili swoje interpretacje wybranych utworów wpisujących się w coraz bardziej popularny dyskurs maladyczny – analizowano np. teksty przeznaczone zarówno dla dorosłych, jak i dla młodych odbiorców, w których pojawia się temat niepełnosprawności w różnych jej formach. Przedmiotem zainteresowania kilku badaczy były powieści i obrazy filmowe problematyzujące poszczególne fazy wykluczenia społecznego osób dotkniętych zaburzeniami neurorozwojowymi, np. spektrum autyzmu.

Do wszystkich organizatorów konferencji kierujemy wyrazy szczerej wdzięczności. Autorkom i Autorom poszczególnych rozdziałów trzytomowej monografii wieloautorskiej serdecznie dziękujemy za udostępnienie wyników swoich badań naukowych. Wydanie materiałów konferencyjnych wsparły następujące instytucje: Ośrodek Pamięci i Dokumentacji Historycznej Dolnośląskiej Izby Lekarskiej, Komisja Kształcenia Dolnośląskiej Rady Lekarskiej, Wydział Filologiczny Uniwersytetu Wrocławskiego, Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Stowarzyszenie Lekarzy Dolnośląskich i Towarzystwo Ubezpieczeniowe Inter Polska. Dziękujemy!

Edward Białek i Dariusz Lewera